

Особливості роботи сучасного вишу в умовах інформаційно-психологічного маніпулювання свідомістю молоді. **Освіта України в умовах військового конфлікту на Донбасі** : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Лисичанськ 27 лютого 2017 р.). – Лисичанськ : ВП «Лисичанський педагогічний коледж Луганського національного університету імені Тараса Шевченка» – Лисичанськ : ФОП Пронькіна К. В. – 2017. – 219 с., с. 88-92.

Анотація. Розглянуто особливості роботи сучасного закладу вищої освіти в умовах проведення ООС та інформаційно-психологічного маніпулювання.

Ключові слова: інформаційно-психологічне маніпулювання.

Котенєва І. С.

доцент кафедри педагогіки ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», м. Старобільськ, Україна, koteneva_is @ukr.net

ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ СУЧАСНОГО ВИШУ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО МАНІПУЛЮВАННЯ СВІДОМІСТЮ МОЛОДІ

Характерною рисою сучасної цивілізації є її детермінованість інформаційними процесами. Саме тому, потенційні можливості розвитку основних сфер життя сучасного суспільства зокрема залежать від стану цих процесів. На сьогодні інформація вважається стратегічним національним ресурсом, одним з основних багатств будь-якої країни. На світовій політичній арені, в інформаційному просторі з'явилися потужні різновекторні сили у вигляді міжнародного тероризму, домінуючого глобалізму, антиглобалізму, неоконсерватизму та пошуку національної ідентичності. Усі вони певною мірою є політичними об'єктами й суб'єктами як зовнішньої так і внутрішньої політики. Інформаційний простір при цьому стає, з одного боку, ареною запеклої геополітичної конкуренції, з іншого – однією з найважливіших сфер життєдіяльності сучасного суспільства; найважливішим інструментом впливу на світову громадську та на жаль особисту думку. З огляду на викладене актуальною постає проблема інформаційно-психологічного протистояння в контексті розбудови інформаційного суспільства. Тому в умовах цивілізаційних трансформацій, становлення і розвитку інформаційного суспільства,

поширення інформаційно-психологічного протиборства в Україні на сучасному етапі актуальною постає проблема не тільки захисту прав і свобод людини в інформаційній сфері а й зміни роботи вищого навчального закладу в умовах інформаційно-психологічного маніпулювання свідомістю сучасної молоді.

Метою даної статті є дослідження особливостей роботи сучасного вишу в умовах інформаційно-психологічного маніпулювання свідомістю молоді.

Заслужують на увагу висновки вітчизняних та іноземних вчених, про сутність феномену інформаційного тероризму який активно досліджується в працях як зарубіжних так і вітчизняних науковців. Серед дослідників, які займалися вивченням тероризму в умовах глобалізації, розвитку інформаційно-комунікаційних технологій та зростання ролі засобів масової інформації в житті суспільства слід зазначити Д.Белла, Ж.Бодрійара, Е.Гіденса, М.Кастельса, Е.Тоффлера, Ф.Фукуяму, С.Хантінгтона, Б.Хофмана, А.Шміда та ін. Варто зауважити, що існує чимало досліджень вітчизняних вчених, які зробили свій внесок в розробку означеної проблеми. Серед них: О.Зернецька, О.Гриценко, В.Іванова, Є.Макаренко, М.Ожевана, Т.Петрів, Г.Почепцов, В.Шкляр, А.Чічановський тощо. Досить активно в роботах Бессонова Б., Волкогонова Д., Гудіна Р., Йокояма О., Прото Л., Рікер У., Рудінова Дж., Сагатовського В., Шиллер Г., Шострома Е., Робінсона П. обговорюється поняття маніпулювання, якому дослідники надають власні визначення.

Сучасний розвиток науки й техніки набув такого рівня, коли створена реальна можливість масового поширення новітніх технологій, що дають змогу застосовувати засоби та методи для прямого й непрямого впливу на нервову систему людини з метою зміни її функціонування, що змінює поведінкові реакції людини, впливає на свободу її волевиявлення та змінює її свідомість.

Як свідчить аналіз, в умовах сьогодення, коли інформація стає одним з головних ресурсів і серйозною зброєю, свобода слова та відкритий доступ до інформації може бути не тільки правом людини, а й зброєю проти неї. Необхідно зауважити, що більшість сучасних видів інформаційного впливу можна віднести саме до медіа-тероризму, адже ЗМІ виступають дієвим

інструментом у швидкому поширенні інформації, залякуванні особистості у досягненні своєї мети[8]. Наслідки такої діяльності можна простежити в економічній, соціальній, політичній та інших галузях. Зважаючи на специфічність ЗМІ як особливого інструменту в руках суб'єктів терористичної діяльності, або маніпуляторів специфіка яких обумовлена власне тим, що одна з основних цілей терористів-маніпуляторів — швидке поширення інформації саме серед молоді — співпадає власне із призначенням ЗМІ і пояснює їх особливу роль у глобалізації тероризму. Саме тому подальшого дослідження потребують питання специфіки функціонування медіа-тероризму як особливого виду інформаційного впливу в нашій країні (в умовах проведення АТО), зокрема суб'єктно-об'єктної структури цього явища, його методів, засобів і функцій. На сьогодні найдешевшими та найефективнішими з інструментів вважаються глобальне ЗМІ та мережі Інтернет, що у взаємозв'язку формують інформаційне поле, де наявну присутність реальності приховує істинне положення речей. Яскравим прикладом такого інформаційного впливу є використання засобів масової інформації з метою інформування громадськості про свою діяльність, залучення до своєї діяльності або психологічного впливу. Під впливом медіа-тероризму особистість не здатна самостійно орієнтуватися в необмеженому інформаційному просторі доступних для неї даних, тому що мас-медіа представлена сьогодні у вигляді інструментів для конструювання недостовірної реальності. Завданням цієї реальності є не відображати істину а приховувати її здійснюючи тим самим «м'яку владу», яка прагне підкорити людину невластивим для неї судженням. Наслідком чого є не можливість переходу кількості інформації в її якість. Особливо це стосується ЗМІ та мережі Інтернет, які виступають майданчиком для політичних ігор, метою яких є викривлення реальної стан речей[6].

Сьогодні на шляху розвитку комп'ютерних інформаційних технологій майже повністю відсутні будь-які бар'єри. Інтернет у найближчому майбутньому матиме абсолютний вимір свободи. Поряд із розвитком цієї глобальної інформаційної структури йде розвиток взаємозв'язаної з нею

системи – віртуальної реальності, яка все більш задіяна в процесі життєдіяльності сучасної людини та всього суспільства. Саме тому цілком своєчасним є прагнення всебічно вивчити можливості віртуальної реальності, ступені її прояву, позитивні й негативні сторони. Важливий аспект вивчення явища віртуальної реальності – це чинник маніпуляції свідомістю й підсвідомістю особистості в даній системі. Психологічну залежність від перебування у віртуальній реальності прищепити молодій людині зовсім нескладно, що зумовлено, передовсім об'єктивними психологічними чинниками та віковими особливостями студентського віку. Можна сказати, що можливість маніпулювання свідомістю молоді в системі віртуальної реальності – це факт, який вже мало в кого може викликати сумніви. Нині вже існує тенденція до цілеспрямованого впливу на свідомість людини та особливо молоді через Інтернет. Цікавим для вивчення є аспект можливого використання Інтернету як украй інтегрованого інформаційного поля, здатного конденсувати прояви волі, передаючи їх на відстані без обмежень [7].

Оскільки що ми живемо в інформаційну епоху, то наші бажання є об'єктами маніпуляції. Ми – наша свідомість і підсвідомість – перебуваємо під постійним впливом інформаційних потоків. Тому необхідно усвідомлювати, що свобода нашої волі знаходиться під загрозою, і для того, щоб її захистити, треба мати чітке уявлення про прийоми маніпулювання свідомістю, які популярні для застосовуються сьогодні. Саме тому захист від маніпуляцій вимагає свідомої активної дії з боку кожного індивіда. Знаючи прийоми маніпулювання, можна виробити відповідні механізми захисту. Передусім молоді слід навчитися бути пильною при отриманні будь-якої інформації, особливо через ЗМІ. Вміти виробляти діалогічність мислення, звертатися до традиційних культурних і духовних цінностей, зокрема, аби формувати бар'єри проти маніпуляції. Якщо попри все пильність відчувається, то інформація обходить свідомість і діє безпосередньо на підсвідомість особистості то краще просто відключити таке інформаційне джерело. Крім того, як правило сучасні ЗМІ відучують молодь самотійно мислити коли подають готові думки, стереотипи, міфи, які

формують світогляд сучасної людини, не вимагаючи від неї особливих інтелектуальних зусиль [5].

З появою Інтернету виникло інтерактивне, універсальне інформаційне середовище, що розвивається за своїми законами. Характерно, що мережа стала культовим символом досить значної частини сучасної молоді, навіть породивши власну субкультуру (кіберпанк) та ідеологію «тотальної свободи». Цікавим є то, що на відміну від традиційних ЗМІ, мережна інформація поки що не підцензурна, не підлягає руйнації й загальнодоступна з будь-якого місця у будь-який момент часу. На відміну від замовної інформаційно-політичної атаки, що проводиться традиційними методами через пресу і телебачення, викладену в Інтернеті інформацію важко оперативно дезавувати внаслідок недосяжності й анонімності автора. За цих умов цікавими видаються пропозиції психотерапевтичної профілактики в інформаційній сфері, або «кібертерапії».

Розвиток Інтернету призвів до появи принципово нового світу з так званою віртуальною дійсністю, в якому значно зростає можливість маніпулювання суспільством взагалі й окремою особою зокрема. Йдеться про механізми впливу так званих «програмних закладок» (мови в мові, зображення на зображення) з використанням комп'ютерів та інших аудіовізуальних засобів на нейрофізіологічний субстрат психічного світу людини, про нейролінгвістичне програмування, що діє на ліву і праву півкулі людського мозку. Інформаційно-психологічний вплив на суспільство виявляється повсюдно. Потужність інформаційних потоків нині не стримується ні моральними, ні культурними межами. На нас обрушується могутній потік інформації, що впливає на суспільну свідомість і відчуття. За цих умов психіка будь-якої людини, якщо вона недостатньо володіє її механізмами і закономірностями, погано розуміє й не усвідомлює достатньо виразно, що саме з нею відбувається в конкретній життєвій ситуації, надзвичайно вразлива для різних методів психологічного насильства та психологічної експлуатації.

Означене зумовлює особливості роботи сучасного вишу, зокрема в соціально-гуманітарній сфері в умовах інформаційно-психологічного маніпулювання

свідомістю молоді. Це вимагає появи нових напрямів у роботі суб'єктів соціально-гуманітарного процесу. Такими напрямками в умовах інформаційно-психологічного впливу на особистість, перебування вишів в зоні проведення АТО та в умовах вимушеної евакуації є:

Соціально-психологічна підтримка та адаптація студентів до умов навчання в зоні проведення АТО, вимушеної евакуації та інформаційно-психологічного впливу: підтримка та посилення корпоративної гідності закладу (університету, коледжу, інституту, факультету) за рахунок залучення першокурсників до лав студентства(організація груп закладів у соціальних мережах, організація акцій та заходів спрямованих на підтримку свого навчального закладу); висвітлення та дублювання інформації щодо соціального захисту студентів в Україні та в закладі; психологічна підтримка та адаптація студентів щодо особливостей навчання в умовах інформаційно-психологічного впливу на особистість, перебування вишів в зоні проведення АТО та в умовах вимушеної евакуації; розміщення на сайтах закладів цікавих публікацій, виступів керівничей держави, керівництва закладу, звернень, положень; розміщення посилань на цікаві публікації тощо.

Інформаційно-роз'яснювальна робота: відновлення або створення сайтів закладу; постійне поновлення інформаційного поля сайтів; висвітлення подій загальнозакладового рівня; висвітлення подій усіх структурних підрозділів закладу; дублювання загальнозакладових оголошень з коментарями; розміщення статей та звернень керівництва закладу, викладачів, студентських лідерів; висвітлення інформації МОН України; організація роботи гарячої лінії закладу; заходи спрямовані на знайомство першокурсників з історією закладу; розширення можливостей офіційних сайтів закладів в пропаганді власного досвіду щодо особливостей роботи в умовах інформаційно-психологічного впливу на особистість, перебування вишів в зоні проведення АТО та в умовах вимушеної евакуації; поліпшення інформаційно-роз'яснювальної роботи щодо політичного нейромаркетингу, нейролінгвістичного програмування та маніпулятивного впливу країни-агресора через висвітлювання інформації за такою тематикою:

Чорний піар і чорна риторика (Чорний піар як сугестивна технологія. Чорний піар: підходи, зміст, принципи. Сугестія як психолінгвістична основа чорного піару. Піартехніки: реалізація сугестії . Чорна риторика – маніпулятивна технологія чорного піару. Принципи й правила чорної риторики: сугестивний підхід). Особливості здійснення сугестивного впливу в Інтернеті (Інтернет як нове середовище сугестивного впливу. Сугестія в Інтернеті: інформаційно-комунікативні передумови. Сугестивний вплив в Інтернеті як аспект соціальних комунікацій. Принципи сугестивної лінгвістики в Інтернет комунікації. Реалізація сугестії в жанрах Інтернету. Медіавіруси. Комп'ютерні ігри. Блоги.). Сучасні технології нейролінгвістичного програмування та політичний нейромаркетинг. Захист від маніпулятивного впливу (Основні поняття психологічного захисту й протидія маніпулятивному впливу. Як розпізнати загрозу маніпулювання та протидіяти йому). Нейролінгвістичне програмування та профілактика терористичної діяльності. Феномен інформаційного тероризму як загрози національній безпеці.

Педагогічний супровід навчальної діяльності студентів: зв'язок зі студентами з метою координації дій; проведення інтернет- нарад, старостатів; робота щодо створення «банку порад» як підготуватися до іспиту, заліку; поради методиста на педагогічну практику, поради методиста перед виробничою практикою тощо.

Таким чином, проведене дослідження свідчить, що інформаційно-психологічне маніпулювання свідомістю особистості – це феномен, який активно розвивається та поширюється, становлячи загрозу практично всій світовій спільноті. Внаслідок стрімкого розвитку ІКТ він набуває нових форм, внаслідок чого дослідження цього явища є недостатнім і таким чином, властивості сучасного інформаційно-психологічного маніпулювання свідомістю особистості являються предметом пильної наукової уваги дослідників даного складного соціально-політичного явища, котре потребує детальнішого розгляду.

Проблема протидії актам інформаційно-психологічного маніпулювання свідомістю особистості— це комплексна проблема, яка стоїть перед кожною державою, зокрема Україною, постає об'єктивна необхідність здійснення ефективних заходів щодо протидії інформаційно-психологічного впливу на студентську молодь. Важливим видається формування комплексу науково-просвітницьких програм та заходів покликаних сприяти ідеології ненасильства, толерантної поведінки, формуванню «антитерористичної свідомості» в суспільстві, повазі культурного розмаїття.

Список використаних джерел

1. **1.Бойченко О.В.** Медіа-тероризм: особливості сучасних ознак інформаційній безпеці / О.В. Бойченко // Інтегровані інтелектуальні робототехнічні комплекси (ПРТК-2009): друга міжнародна наук.-практ. конф. (25-28 травня 2009 р.). – К.: НАУ, 2009. – С. 230-232. **2. Гавриш С.Б.** Комп'ютерний тероризм: сучасний стан, прогнози розвитку та шляхи протидії // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). – 2009. – № 20. **3.Герасименко К. С.** Сучасні ознаки загроз «інформаційного тероризму» / К. С. Герасименко // Форум права. – 2009. – № 3. – С. 162–166 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuu.gov.ua/e-journals/FP/2009-3/09gkczt.pdf>. **4. Дзьобань О.П.** Інформаційне насилля та безпека: світоглядно-правові аспекти : монографія / О.П. Дзьобань, В.Г. Пилипчук. – Харків : Майдан, 2011. – С. 104.**5. Крысько В.Г.** Секреты психологической войны (цели, задачи, методы, формы, опыт) / В.Г.Крысько. –Минск, 1999.**6. Свентицька О.В.** Інформаційний тероризм як феномен сучасної міжнародної політики [Текст] : автореф. дис... канд. політ. наук: 23.00.03 / Свентицька Олеся Володимирівна ; Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2007. – 19 с.**7.Татенко В.О.**Соціальна психологія впливу : монографія /. – К. : Міленіум, 2008. **8.Цыганов В.В.** Медиа-терроризм. Терроризм и средства массовой информации/ В.В.Цыганов.– К.: Ника-Центр – 2004 г.–124 с.

